

Цюняк О.П.

*аспірант відділу виховних систем в педагогічній освіті
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
Національної академії педагогічних наук України
м.Київ, Україна*

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність дослідження проблеми професійної компетентності та проаналізовано різні погляди щодо визначення сутності професійної компетентності.

Ключові слова: освіта, педагог, професійна компетентність.

Аннотация. В статье обоснована актуальность исследования проблемы профессиональной компетентности и проанализированы различные взгляды относительно определения сущности профессиональной компетентности.

Ключевые слова: образование, педагог, профессиональная компетентность.

Annotation. *Different scientific approaches to the problem of professional competence are dealt with in this article. The article show the importance of studying this phenomenon.*

Keywords: education, a teacher, professional competence.

Постановка проблеми. В умовах модернізації освітньої системи підвищуються вимоги до педагога, його професіоналізму і особистісних якостей. Сьогодні стає очевидним, що розвиток конкурентоздатної особистості неможливий без підвищення професійної компетентності педагога. Зміна традиційних цінностей, конфлікт між стереотипами, що склалися, і запитамі сьогоденного суспільства спонукають педагога до розвитку професійної компетентності, й на цій основі до цілеспрямованого «творення» самого себе.

Головний нормативно-правовий документ Міністерства освіти і науки України свідчить: «Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру» [2, п. 1 статті 56]. Саме тому, на сучасному етапі модернізації системи вищої освіти в Україні особливої гостроти й актуальності набувають питання підвищення й розвитку професійної компетентності педагога. Отже, сучасна ситуація суспільного розвитку актуалізувала необхідність всебічного вивчення такого феномену, як «професійна компетентність педагога».

Мета статті – розкрити сутність поняття «професійна компетентність», на основі наукових праць дослідників визначити шляхи її формування в майбутніх магістрів початкової освіти.

Останнім часом проблема професійної компетентності педагога перебуває в центрі уваги дослідників. Цей факт є визнанням того, що професійна компетентність відіграє провідну роль у педагогічній діяльності.

Питаннями педагогічної компетентності займалися такі дослідники як В. Адольф, Ю. Варданян, Е. Зеєр, І. Зязюн, І. Колесникова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, Є. Сахарчук, В. Сериков, В. Синенко, А. Щербаков та ін. Розвитку професійної компетентності педагога присвячені роботи Н. Бібик, О. Біди, Л. Ващенко, І. Зимньої, Л. Карпової, А. Коломієць, О. Локшиної, О. Овчарук, Є. Павлютенкова, Л. Паращенко, О. Пометун, С. Ракова, І. Родигіної, О. Савченко, А. Хуторського, М. Чошанова, та ін.

Сьогодні ефективність педагогічної праці залежить не тільки від базової професійної підготовки, а й від інших компонентів професіоналізму сучасного педагога. Педагогові доводиться самостійно розв'язувати такі завдання, які раніше не входили до його компетенції. Діагностування, прогнозування, проектування, розроблення авторських програм, оптимізація всіх аспектів навчально-виховного процесу стають нормою педагогічної діяльності. В Україні існує проблема з набором педагогічних кадрів. Це пов'язано, по-перше, з багатоаспектністю завдань, які необхідно розв'язувати за короткий термін, що породжує психічне і фізіологічне перевантаження педагога; по-друге, зі

здатністю сприймати проблеми як ресурс, що допомагає побачити позитивні моменти в найскладніших ситуаціях, як двигун удосконалення і розвитку, що доступно далеко не кожному педагогу; по-третє, сучасному педагогові необхідно поєднувати наявний професійний багаж із вимогами сучасності. Ця проблема зафіксована у державній національній програмі «Освіта», де наголошується, що один з головних шляхів реформування освіти полягає в необхідності «підготовки нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професійного та загальнокультурного рівня» [1, с.8].

За словами Е. Фромма: «Якщо людина хоче стати майстром в якому-небудь мистецтві, їй має бути підпорядковане все її життя. Власна особистість стає інструментом у практиці мистецтва, інструментом, який треба підтримувати в такому стані, щоб вона могла виконувати свої особливі функції». Професійна компетентність – це мистецтво, яке повинне постійно удосконалюватись.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що автори по-різному визначають професійну компетентність. Так, Н. Кузьміна розглядає її як обізнаність і авторитетність педагога, властивість особистості, яка дозволяє продуктивно вирішувати навчально-виховні завдання, розраховані, у свою чергу, на формування особистості іншої людини [4,с.22].

Нам імпонує визначення Л. Карпової, яка вважає, що професійна компетентність педагога є складним індивідуально-психологічним утворенням на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність педагога до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації. Компетентність педагога не має вузькопрофесійних меж, оскільки від нього вимагається постійне осмислення розмаїття соціальних, психологічних, педагогічних та інших проблем, які пов'язані з освітою [3, с.14].

Таким чином, професійна компетентність передбачає не тільки наявність знань, але й вимагає опори на теоретичні психолого-педагогічні знання та практичну відпрацьованість поведінкового компоненту: стилю педагогічної

діяльності й спілкування, стратегій і тактики професійної поведінки, способів вирішення педагогічних завдань у реальній взаємодії з групою і з окремими студентами. Тому система розвитку та підвищення професійної компетентності повинна не тільки озброїти педагога психолого-педагогічними знаннями, але й спрямувати його на їх правильне застосування в практичній діяльності.

Враховуючи, що професійний розвиток педагога, так чи інакше, пов'язаний з навчанням, безперервним розвитком професійної компетентності, в якому переплітаються інтелектуальний, психологічний і професійний аспекти, на наш погляд, варто проводити діагностування педагогів (визначення кола проблем, пріоритетних тем) з метою надання методичної допомоги. Такий підхід дозволяє створити умови для функціонування і розвитку системи підвищення професійної компетентності педагога.

Доцільно у вищому навчальному закладі розробити й використовувати в управлінні методичною роботою систему мотивації і стимулювання до розвитку професійної компетентності педагогів.

На наш погляд, професійна компетентність педагога – поняття динамічне, багатогранне й багатоаспектне, його зміст змінюється у відповідності із процесами, що відбуваються в суспільстві й освіті. Структура професійної компетентності також повинна періодично видозмінюватися, корегуватися в зв'язку зі стрімким розвитком науки й практики. Тому критерієм ефективності професійної підготовки педагога повинна бути сформованість професійної компетентності як складної взаємодії професійних і особистісних характеристик, як синтез когнітивного, наочно-практичного й особистісного досвіду.

Література:

1. Державна національна програма "Освіта": Україна ХХІ століття. – К.: ІСД, 1997. – 61 с.
2. Закон України "Про освіту" №1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Режим доступу : http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/

3. Карпова Л.Г. Сутність професійної підготовки викладача / Л.Г. Карпова // Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Харків: ОВС, 2002. – 164с.
4. Кузьмина Н.В. Педагогическое мастерство учителя как фактор развития способностей учащихся / Н.В. Кузьмина // Вопросы психологии. – 1984. – №1. – С. 20–26.